

RAAP-NOTITIE 4588

Plangebied Dokter Ypey laan 10 te Noardburgum

Gemeente Tytsjerksteradiel

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek
en verkennend veldonderzoek

Archeologisch Adviesbureau

4000 voor Chr.

3750 voor Chr.

2200 voor Chr.

700 voor Chr.

150 na Chr.

320 na Chr.

250 na Chr.

1650 na Chr.

Colofon

Opdrachtgever: Scherjons klompenmakerij

Titel: Plangebied Dokter Ypeylan 10 te Noardburgum, gemeente Tytsjerksteradiel; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en verkennend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: 6 september 2013

Auteurs: *E.J.M. van der Zwet & drs. H.W. Veenstra*

Projectcode: TYDY

Bestandsnaam: NO4588_TYDY.doc

Projectleider: drs. H.W. Veenstra

Projectmedewerkers: T.M. Perger

ARCHIS-vondstmeldingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-waarnemingsnummers: niet van toepassing

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer: 57535

Autorisatie: drs. J.L. van Beek

Bevoegde overheid: gemeente Tytsjerksteradiel

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

telefoon: 0294-491 500

telefax: 0294-491 519

E-mail: raap@raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2013

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

1 Inleiding

1.1 Administratieve gegevens

- *type onderzoek*: een bureauonderzoek en verkennend veldonderzoek
- *bevoegde overheid*: gemeente Tytsjerksteradiel
- *onderzoekskader*: omgevingsvergunningsaanvraag
- *datum veldonderzoek*: 12 juli 2013
- *locatie*:
 - *naam*: plangebied Dokter Ypeylan 10 te Noardburgum
 - *plaats*: Noardburgum
 - *gemeente*: Tytsjerksteradiel
 - *provincie*: Fryslân
 - *oppervlakte plangebied*: ca. 0,8 ha.
 - *kaartblad topografische kaart Nederland 1:25.000*: 06D
 - *centrumcoördinaten (X/Y)*: 196.020/581.475
- *afbakening onderzoekszone*: straal van 300 m rondom het plangebied
- *ARCHIS-vondstmeldingsnummer(s)*: niet van toepassing
- *ARCHIS-waarnemingsnummer(s)*: niet van toepassing
- *ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer*: 57535
- *documentatie*: De documentatie van het project wordt bij RAAP bewaard onder de projectcode TYDY en wordt binnen een termijn van twee jaar overgedragen aan het Noordelijk Archeologisch Depot te Nuis.

1.2 Aanleiding en doelstelling

In het plangebied zijn bodemingrepen gepland (zie § 2.5 voor een uitgebreide beschrijving) die mogelijk bedreigend zijn voor eventuele archeologische resten. Ten behoeve van de omgevingsvergunning is daarom op basis van de richtlijnen van de FAMKE een bureauonderzoek en verkennend veldonderzoek uitgevoerd. De doelstelling van het onderzoek is het vaststellen van de archeologische waarde van het terrein. Hiertoe is inzicht in de bodemopbouw en de gaafheid ervan van belang.

1.3 Onderzoeksvragen

- Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen en zo ja, zijn de archeologisch relevante niveaus intact?
- Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?
- Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?

1.4 Randvoorwaarden

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep (zie artikel 24 van het Besluit archeologische monumentenzorg). De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>), geldt in de praktijk als richtlijn. RAAP beschikt over een opgravingsvergunning, verleend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

Archeologische perioden				
Tijdperk			Datering	
Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)				
Nieuwe tijd	B		1795	
	A		1650	
Middeleeuwen	Laat		1500	
	Vol		1250	
	Vroeg	Ottoons	1050	
		Karolingisch	900	
		Merovingisch laat	725	
		Merovingisch vroeg	525	
		450		
Romeinse tijd	Laat		270	
	Midden		70 na Chr.	
	Vroeg		15 voor Chr.	
Prehistorie	IJzertijd	Laat		250
		Midden		500
		Vroeg		800
	Bronstijd	Laat		1100
		Midden		1800
		Vroeg		2000
	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat		2850
		Midden		4200
		Vroeg		4900/5300
	Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat		6450
		Midden		8640
		Vroeg		9700
	Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat		12.500
		Jong B		16.000
Jong A		35.000		
Midden		250.000		
Oud				

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

Het bureauonderzoek dient om een gespecificeerde archeologische verwachting op te stellen. Hiervoor worden verschillende bronnen gebuikt (zie literatuurlijst).

2.2 Geomorfologie en bodem

- *geomorfologie ontleend aan ARCHIS2 (ARChEologisch Informatie Systeem; <http://archis2.archis.nl/archisii/html/index.htm>):* grondmorene, deels met welvingen, bedekt met zwak golvend dekzand (code 3L2).
- *bodem volgens bodemkaart:* laarpodzolgronden met lemig fijn zand op keileem, beginnend tussen de 40 en 120 cm en ten minste 20 cm dik (Stiboka, 1981: code cHn23x).

2.3 Archeologische gegevens

- *bekende archeologische vindplaatsen volgens het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS2) in een straal van 300 m rond het plangebied:* geen
- *eerder uitgevoerd onderzoek in de omgeving volgens ARCHIS2:* geen

2.4 Historische situatie

Voor het onderzoek naar de historische situatie is gebruik gemaakt van diverse historische en topografische kaarten en de Kadastrale Minuut uit het begin van de 19e eeuw (zie <http://wat-waswaar.nl> en de literatuurlijst).

- *historisch gebruik:* noch op de kaart van Schotanus à Sterringa van 1694 (Schotanus à Sterringa, 1718), noch op de kaart van Eekhoff uit 1847 (Eekhoff, 1859) staat binnen het plangebied bebouwing aangegeven. Wel staat op de kaart van Eekhoff direct ten noorden van het plangebied 'het Armhuis' vermeld. Dit is het huidige klompenmuseum. De eerste bebouwing in het plangebied stamt uit omstreeks 1960. Het betreft de huidige boerderij.
- *consequentie voor de archeologie (verwachting, verstoringen, resten van historische bebouwing):* in het plangebied is hoogstwaarschijnlijk geen sprake van oude bebouwing. Voor zover eventuele archeologische waarden zouden zijn verstoord als gevolg van het voormalige agrarische gebruik, zal die verstoring beperkt gebleven zijn.

2.5 Huidige en toekomstige situatie

- *huidig gebruik:* het plangebied is deels bebouwd en deels in gebruik als grasland. Tussen de bebouwing is het terrein grotendeels voorzien van verharding.

- *toekomstig gebruik*: recreatiebedrijf met een waterpartij en permanente overnachtingsmogelijkheden
- *consequentie voor de archeologie (verstoring, methodiek veldonderzoek)*: het toekomstige gebruik kan leiden tot verstoring van de eventueel aanwezige archeologische waarden, afhankelijk van type en diepte van de geplande bodemingrepen (zoals o.a. de aanleg van een waterpartij).

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting/advies

- *archeologische verwachting*: volgens de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Tytsjerksteradiel (Asmussen e.a., 2004) ligt het plangebied in een zone met een middelhoge verwachting voor vindplaatsen uit de Steentijd tot en met de Vroege Bronstijd.
- *gespecificeerde archeologische verwachting*: in het plangebied kunnen resten uit de Steentijd tot en met de Vroege Bronstijd voorkomen. Daarnaast is het niet uitgesloten dat er sporen uit de Volle/Late Middeleeuwen tot en met Nieuwe tijd aanwezig zijn. In de top van het dekzand (onder de bouwvoor) kunnen zich archeologische resten uit alle genoemde archeologische perioden bevinden. Resten uit de periode Late Middeleeuwen en de Nieuwe tijd kunnen ook vanaf het maaiveld aanwezig zijn.
- *archeologisch advies*: volgens de FAMKE (Friese Archeologische MonumentenKaart Extra; <http://www.fryslan.nl/famke>) is voor het plangebied voor de periode Steentijd-Bronstijd een onderzoek bij grote ingrepen nodig. Voor de periode IJzertijd-Middeleeuwen is een karterend onderzoek 2 nodig (6 boringen per ha of minimaal 6 boringen per plangebied).

3 Veldonderzoek

3.1 Methode

- *positie boringen*: min of meer gelijkmatig verdeeld over het plangebied (zie figuur 2)
- *gebruikt boormateriaal*: gutsboor Ø 2 cm
- *totaal aantal boringen*: 11
- *minimaal geboorde diepte*: 0,3 m -Mv
- *maximaal geboorde diepte*: 1,75 m -Mv
- *boorbeschrijvingen*: lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989). De uitgebreide boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel) zijn opgenomen in bijlage 1.
- *X-/Y-coördinaten boringen gemeten met*: een meetlint

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

- *beschrijving laagopvolging (lithologisch) en interpretatie (lithogenetisch)*: de laagopvolging in het plangebied wordt van boven naar beneden beschreven. De top bestaat uit een 0,15 tot 0,92 m dikke bouwvoor en/of verstoorde laag (matig fijn, matig siltig zand). In de boringen 7 t/m 10 bevindt zich hieronder dekzand (lichtgeelgrijs tot lichtgeel, zwak siltig, matig fijn zand). In het dekzand is geen podzolering waargenomen. Wellicht is de oorspronkelijk aanwezige podzolbodem volledig verstoord en opgenomen in de bouwvoor. Onder het dekzand en waar het dekzand ontbreekt direct onder de bouwvoor of de verstoorde toplaag, ligt keizand en/of keileem (lichtgrijs tot lichtgeelgrijs, matig tot sterk siltig, matig grof, zwak grindig zand en lichtgroengrijze, sterk zandige, zwak grindige leem). In boring 1 is waargenomen dat de bodem tot minimaal 1,75 m verstoord. In de boringen 4, 5 en 6 is op circa 0,2 m -Mv gestuit op ondoordringbaar los puin. Het losse puin heeft waarschijnlijk te maken met een subrecent pad met puinverharding.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

De conclusies worden gegeven in de vorm van antwoorden op de onderzoeksvragen (zie § 1.3).

- *Zijn er aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen en zo ja, zijn de archeologisch relevante niveaus intact?*

Er zijn geen aanwijzingen voor (grotere) archeologische nederzettingen aangetroffen.

- *Heeft dat gevolgen voor de archeologische verwachting?*

Nee: de archeologische verwachting blijft ongewijzigd.

- *Is archeologisch vervolgonderzoek noodzakelijk?*

Archeologisch vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht.

4.2 Aanbevelingen

De resultaten van onderhavig onderzoek geven geen aanleiding om archeologische maatregelen (planaanpassing, vervolgonderzoek, etc.) aan te bevelen.

Wanneer bij de werkzaamheden toch archeologische resten worden aangetroffen, moet hiervan direct melding gemaakt worden bij de bevoegde overheid (gemeente Tytsjerksteradiel).

Contactpersoon RAAP: drs. H.W. Veenstra, projectleider, tel. 0512-589140

Literatuur

Asmussen, P.S.G., J.J. Hekman, H.C.J. Visscher, T.J. ten Anscher & D. Bekius, 2004.

Startnotitie archeologiebeleid gemeente Tytsjerksteradiel. *RAAP-rapport 981*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Eekhoff, W., 1859. *Nieuwe atlas van de provincie Friesland*. Leeuwarden.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

Schotanus à Sterringa, B., 1718. *Uitbeelding der Heerlijkheit Friesland; zoo in 't algemeen als in haare XXX bijzondere Grietenijen*. François Halma, Ljouwert (facsimile-uitgave 1979).

Stiboka, 1981. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Blad 2 West (gedeeltelijk) Schiermonnikoog – 6 West Leeuwarden*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuur 1. Ligging van het plangebied (gearceerd); inzet: ligging in Nederland (ster).

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel)

Figuur 1. Ligging van het plangebied (gearceerd); inzet: ligging in Nederland (ster).

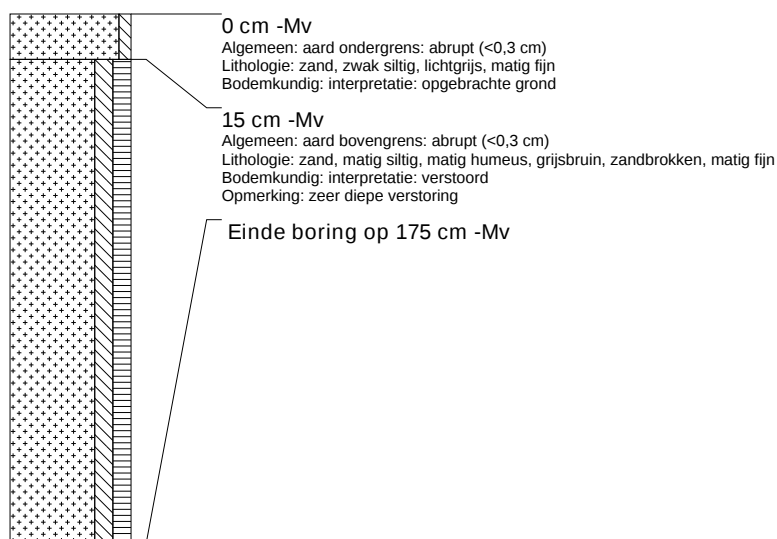

Figuur 2. Boorpuntenkaart.

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen (inclusief lithologisch profiel)

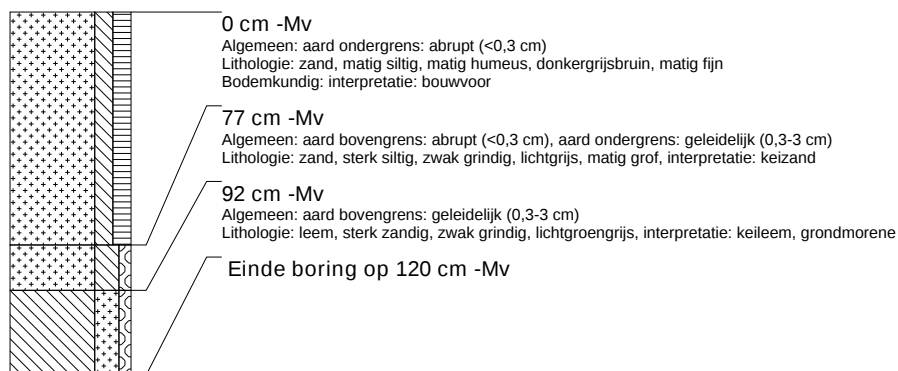
boring: TYDY-1

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjons klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

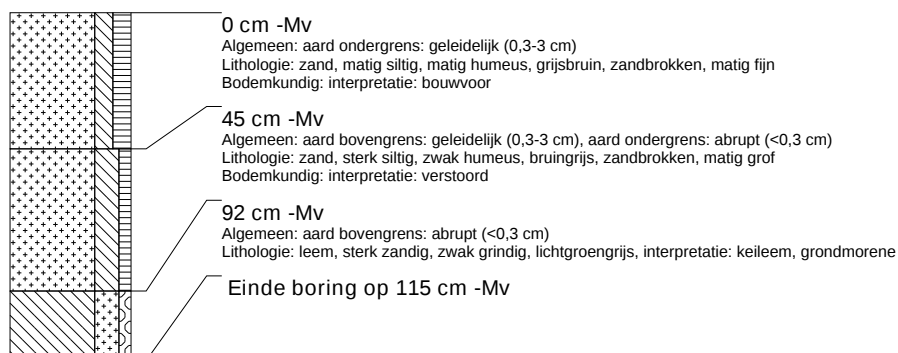
boring: TYDY-2

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjons klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

boring: TYDY-3

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjons klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

boring: TYDY-4

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjens klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

boring: TYDY-5

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjens klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

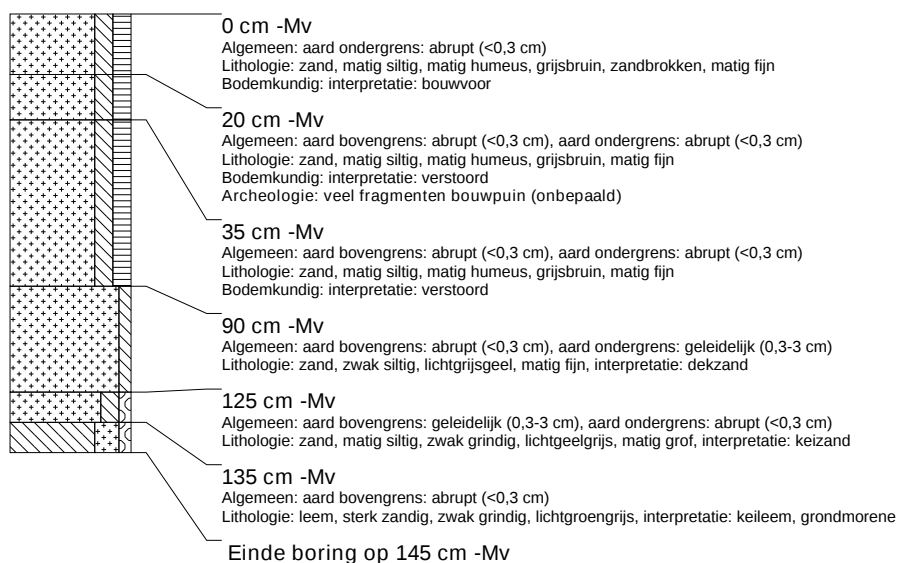
boring: TYDY-6

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjens klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

boring: TYDY-7

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjons klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

boring: TYDY-8

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjons klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

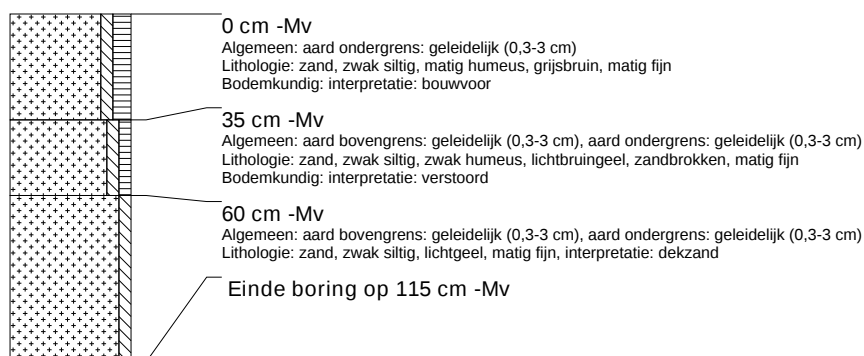
boring: TYDY-9

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjons klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

boring: TYDY-10

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjons klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

boring: TYDY-11

beschrijver: HWV, datum: 12-7-2013, precisie locatie: 1 m, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 6D, boortype: zandguts-2 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: grasland, vondstzichtbaarheid: slecht, provincie: Fryslân, gemeente: Tytsjerksteradiel, plaatsnaam: Noardburgum, opdrachtgever: Scherjons klompenmakerij, uitvoerder: RAAP Noord

